

Lesław SPYCHAŁA
Instytut Historyczny
Uniwersytetu Wrocławskiego

Korekta do tradycji rękopiśmiennej *Kroniki węgiersko-polskiej*: domniemany przekaz *Kodeksu Krasieńskich 6**

Co najmniej od kilkudziesięciu lat w literaturze przedmiotu utrwał się pogląd, że tekst *Kroniki węgiersko-polskiej* (*Chronicon Hungar(ico)-Polonicum*, [dalej: ChHP]) zachował się w pięciu rękopisach, wszystkich odnalezionych w polskich kolekcjach bibliotecznych. Wyraźnie jednak zaznaczano, że jeden z nich zaginął. I tak chociażby jeszcze niedawno wyraz temu przekonaniu dali Ryszard Grzesik¹, László Veszprémy², Norbert Kersken³, Péter Kulcsár⁴, Martin Homza⁵ i Wojciech Drelicharz⁶. Wcześniej pogląd ten znalazł swoje miejsce przede wszystkim w pracach Béli Karácsonyiego, który — podobnie jak później R. Grzesik — jak do tej pory najobszerniej opisał podstawę rękopiśmienną

* Autor składa podziękowania pp. Wojciechowi Drelicharzowi i Wojciechowi Mrozowiczowi za ich cenne uwagi związane z okolicznościami przygotowywania reedycji *Rocznika świętokrzyskiego* oraz udostępnienie kopii maszynopisu opisu *Kodeksu Krasieńskich 6*, pochodzącej z tzw. Szafy Władysława Semkowicza, przechowywanej w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prezentowany tu tekst ukazał się też w języku węgierskim w periodyku „Magyar Könyvszemle”, 129, 2013, nr 4, s. 409–423 i dostępny winien być po upływie dwóch lat od momentu jego wydania także na stronie internetowej Elektronikus Periodika Archivum/Adatbázis / The Electronic Periodicals Archive & Database <<http://epa.oszk.hu>> w stosownej zakładce „Magyar Könyvszemle”.

¹ R. Grzesik, *Arbeiten an den Testimonien der frühen Geschichte der Slawen*, w: *Die Geschichtsschreibung in Mitteleuropa. Projekte und Forschungsprobleme*, red. J. Wenta, Toruń 1999, s. 83–85; tenże, *Kronika węgiersko-polska. Z dziejów polsko-węgierskich kontaktów kulturalnych w średniowieczu*, Poznań 1999, s. 21–26; *Żywot św. Stefana króla Węgier czyli Kronika węgiersko-polska*, przeł., wstępem i komentarz R. Grzesik, Warszawa 2003, s. 40–42; R. Grzesik, *Chronicon Hungarico-Polonicum*, w: *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, t. 1: A-I, red. G. Dunphy i in., Leiden-Boston 2010, s. 348 n.; tenże, *Historiografia węgierska*, w: *Vademecum historyka mediewisty*, red. J. Nikodem, D.A. Sikorski, Warszawa 2012, s. 180; tenże, *Nowe wydanie Kroniki węgiersko-polskiej*, *St. Źródł.*, 50, 2012, s. 103.

² L. Veszprémy, *Chronicon Hungaro-Polonicum (Magyar-lengyel Krónika)*, w: *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum*, wyd. E. Szentpétery [dalej: SRH], t. 2, Budapest 1999 [Reprint wraz z uzupełnieniami autorstwa L. Veszprémyego i K. Szováka], s. 767; tenże, *Magyar-lengyel krónika*, w: *Magyar művelődéstörténeti lexikon. Középkor és kora újkor*, t. 7: *Lethenyi-műgyűjtemény*, red. P. Kőszeghy, Budapest 2007, s. 170.

³ N. Kersken [rec.], *Ryszard Grzesik: Kronika węgiersko-polska. Z dziejów polsko-węgierskich kontaktów kulturalnych w średniowieczu*. [*Die ungarisch-polnische Chronik. Zur Geschichte der polnisch-ungarischen Kulturkontakte im Mittelalter.*], „Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung”, 51, 2002, nr 3, s. 455.

⁴ *Inventarium de operibus litterariis ad res Hungaricas pertinentiis ab initiis usque ad annum 1700 / A magyar történeti irodalom lelőhelyjegyzéke a kezdetektől 1700-ig*, oprac. P. Kulcsár, Budapest 2003, s. 641, dostępne też: <http://www.balaszikiado.hu/BB/netre/Netre_kulcsar/Anno.htm> [dostęp: 02.02.2014].

⁵ M. Homza, *Uhorsko-pol'ská kronika. Nedocenený prameň k dejinám strednej Európy*, Bratislava 2009, s. 16; zob. też: tamże, s. 115, 197.

⁶ W. Drelicharz, *Idea zjednoczenia królestwa w średniowiecznym dziejopisarstwie polskim*, Kraków 2012, s. 100.

ChHP, krótko też informując o zaginionym manuskrypcie, należącym niegdyś do Biblioteki Ordynacji Krasieńskich⁷.

Podkreślić należy, że część badaczy począwszy od wystąpienia Hipolita Kownackiego w 1823 r. ograniczała się jedynie do wskazania czy to tylko im znanych, względnie dostępnych, manuskryptów zawierających tekst ChHP, czy też najbardziej dla tego dzieła reprezentatywnych przekazów, pomijając próbę zarysowania pełnej tradycji rękopiśmiennej (niem. *Handschriftenüberlieferung*) kroniki⁸.

Spośród wymienianych rękopisów mających zawierać przekaz ChHP za najbardziej zagadkowy uchodzi ten, który znajdować się miał w spalonym, jak niemal cała Biblioteka Ordynacji Krasieńskich, w październiku 1944 r. *Kodeksie Krasieńskich 6*⁹ [dalej: KK] pochodzącym z kolekcji zgromadzonej przez Konstantego Świdzińskiego (1793–1855) z Sulgostowa¹⁰. Jako pierwszy z badaczy, którzy zajmowali się tradycją rękopiśmienną ChHP zwrócił na niego okazjonalnie uwagę Pierre David określając go lakonicznie jako krótki fragment tejże kroniki zachowany w manuskrypcie nr 83 przechowywanym w Bibliotece hr. Krasieńskich w Warszawie¹¹. Wszystko wskazuje na to, że pisząc o nim i oznaczając go numerem 83, mimo iż posiadał on numer inwentarzowy 6, francuski badacz wykorzystał katalog rękopisów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, sporządzony przez Franciszka Pułaskiego, w którym to KK znalazł się nie tylko pod tymże numerem, ale i w świetle opisu miał

⁷ B. Karácsonyi, *Tanulmányok a magyar-lengyel krónikáról*, Szeged 1964, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica [dalej: AUSzeg AH], t. 16, s. 13–39, 59; *Chronica Hungaro-Polonica*, cz. 1 (*Textus cum varietate lectionum*), wyd., wstęp i przypisy B. Karácsonyi, Szeged 1969, AUSzeg AH 26, s. 3–5, 8; R. Grzesik, *Kronika węgiersko-polska*, s. 21–26; *Żywot św. Stefana*, s. 40–42; M. Homza, *Uhorsko-pol'ská kronika*, s. 16.

⁸ P. Tóth (2004) stwierdził w odniesieniu do ChHP, że znane są jego cztery rękopisy. Na uwadze więc miał jedynie obecny stan zachowania podstawy rękopiśmiennej dzieła. *Kronika węgierska na początku wieku XII. Kronika czeska na początku wieku XI. W łacińskim języku pisane, z tłumaczeniem na polski język, tudzież Ziemiopismo Bedy wieku VIII, list Popa Jana wieku XIII*, wyd. H. Kownacki, Warszawa 1823, dedykacja, s. VIII; M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, Kraków 1840, s. 94, 96; *Kronika węgiersko-polska*, wyd. S. Pilat, w: MPH, t. 1, wyd. A. Bielowski, Lwów 1864, s. 494; E. Swieżawski, *Zarysy badań krytycznych nad dziejami historyjografiją i mitologiją do wieku XV*, Warszawa 1871, s. 9, 15; I. Rosner, *Kronika węgiersko-polska. Studium krytyczne z historyjografii średniowiecznej*, „Rocznik Filarecki”, 1, 1886, s. 61; *Vita Sanctorum Stephani regis et Emerici ducis. Ad fidem codicum saeculi XII, XIII, et XIV*, wyd. M. Florianus [poprawnie: F. Mátyás], Lipsiae 1881, *Historiae Hungaricae fontes domestici. Seria I: Scriptorum I, s. I, III*; W. Kętrzyński, *O Kronice węgiersko-polskiej. (Vita sancti Stephani, regis Ungariae, Ungarico-Polona)*, RAU whf, 34, 1897, s. 355–357, 364 n.; B. Hóman, *A Szent László-kori Gesta Ungarorum és XII-XIII. századi leszármazói*, Budapest 1925, s. 41 n.; P. David, *Prétendue Chronique hongaro-polonaise*, Paris 1931, s. 29–31; *Chronicon Hungarico-Polonicum*, wyd., wstęp i przypisy Iosephus Deér, w: SRH, t. 2, Budapestini 1938, s. 294 n., 297; C.A. Macartney, *The Medieval Hungarian Historians. A Critical and Analytical Guide*, Cambridge 1953, s. 173–175; J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 101; B. Kürbisówna, *Kronika węgiersko-polska*, w: SSS, red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Splawiński, t. 2: F–K, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 522; *Chronicon Hungarico-Polonicum*, w: *Repertorium fontium historiae medii aevi*, t. 3: *Fontes C, Romae 1970* [dalej: *Repertorium*], s. 353; S.A. Sroka, *Średniowieczne dziejopisarstwo węgierskie*, w: tenże, *Wokół kontaktów dawnych ziem węgierskich z Polską w średniowieczu. Szkice*, Bydgoszcz 2002, s. 29; P. Tóth, *A lengyel-magyar vegyes krónika*, „Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio philosophica”, 9/4, 2004, s. 223. Podstawę edytorską poszczególnych wydań ChHP mających miejsce w okresie od 1823 do 1938 r. omówił obszernie B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 41–57; zob. też: *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 5–7.

⁹ Zob. powyżej, przyp. 8, oraz: W. Kamieniecki, *Straty Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w zakresie zbiorów rękopiśmiennych*, w: *Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. 3: *Biblioteki*, Warszawa 1955, s. 143–176 [zwl. s. 150 n.]; J. Wiesiołowski, *Kolekcje historyczne w Polsce średniowiecznej XIV–XV wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, s. 28; A. Kałudka, *Zbiory dawnej Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w Bibliotece Narodowej*, w: *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi. Fragmenty i rekonstrukcje*, Warszawa 1986, s. 129; K. Ożóg, *Kultura umysłowa w Krakowie w XIV wieku. Środowisko duchowieństwa świeckiego*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1987, s. 61; *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, oprac. D. Kamolowa, K. Muszyńska (zbiory kościelne), Warszawa 1988, s. 250; J.S. Majewski, *Pod złą wróżbą...*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” nr 163, 2002, 4, s. 16; A. Jabłonka, *Średniowieczne rękopisy z Biblioteki Krasieńskich*, tamże, s. 35, 37; *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, oprac. D. Kamolowa, T. Sieniatcka, Warszawa 2003, *Zbiory rękopisów w Polsce 1*, s. 355 (Warszawa, *Biblioteka Narodowa*); *Biblioteka Ordynacji Krasieńskich w zbiorach i publikacjach Biblioteki Narodowej*, [Biblioteka Narodowa, Warszawa 2004], <<http://www.bn.org.pl/download/document/1236004197.pdf>> [dostęp: 02.02.2014].

¹⁰ Zob. niżej, przyp. 31.

¹¹ P. David, *Prétendue Chronique hongaro-polonaise*, s. 29, przyp. 2.

zawierać na k. 7r–7v tekst ChHP¹². P. David wskazał także na edycję ChHP autorstwa Stanisława Pilata, stąd zapewne u niego pojawiły się wzmianki o kodeksach Zamoyskich i Sędziwoja z Czechla¹³ jako zawierających przekaz tej kroniki, a następnie konstatacja o związkach z nimi tekstu mającego znajdować się w KK¹⁴.

Niezależnie od P. Davida także znający opis przygotowany przez F. Pułaskiego Witold Kamieniecki opisując straty w zakresie kolekcji manuskryptów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, do jakich doszło jesienią 1944 r. po upadku Powstania Warszawskiego w wyniku spalenia gmachu, w którym była ona przechowywana, wymienił w grupie kodeksów średniowiecznych manuskrypt zawierający m.in. ChHP, czyli KK¹⁵.

Śladem wytyczonym przez P. Davida podążyli niektórzy późniejsi badacze, jak B. Karácsonyi i R. Grzesik. Pierwszy z nich, powołując się na pracę P. Davida i znając katalog autorstwa F. Pułaskiego, zamieścił opisany kolejnym numerem (83) KK w wykazie rękopisów ChHP jako zawierający na k. 7r–7v jej fragment¹⁶. R. Grzesik wykorzystując zarówno prace F. Pułaskiego, P. Davida, W. Kamienieckiego, jak i B. Karácsonyiego skłonny był łączyć przekaz tej kroniki z samym początkiem kodeksu, jak sądził k. 1r–6v. Wynikało to zapewne z faktu, iż F. Pułaski rozpoczął w przygotowanym przez siebie katalogu opis „Kodeksu tzw. Rocznika Krasieńskich” od k. 7r–7v, a jedynie w dalszej jego części, zaburzając tym samym oddanie układu tekstów w rękopisie, zamieścił informacje o zawartości kart 5r–6, podobnie jak odnośnie kart 1r–2v „ukrytych” pod rubryką „Miscellanea historice et theologice”¹⁷. Z tego zapewne względu uszły one uwadze poznańskiego historyka. Obydwaj wymienieni tu badacze, węgierski i polski, podkreślili, że tekst ChHP łączyony z KK nie doczekał się ani sporządzenia odpisu, ani edycji¹⁸.

P. David, B. Karácsonyi i R. Grzesik znali więc opis KK opatrzony numerem 83, a przygotowany przez F. Pułaskiego. Autor jedyne wydane drukiem katalogu rękopisów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w opisie tego manuskryptu, określonego przez siebie jako spisany kilkoma rękami (ok. 1520–1570) „Kodeksu tzw. Rocznik Krasieńskich”, prawdopodobnie jako pierwszy podał, że zawiera on na k. 7r–7v przekaz ChHP. Odesłał przy tym do jego wydania w *Monumenta Poloniae Historica* przygotowanego przez S. Pilata. Zamieścił także *incipit* („Recessus Hungarorum de Scythia”) i *explicit* („ferocissime fuere”) tekstu mającego się znajdować na wskazanych kartach KK¹⁹. Obydwa jednak nie stanowią integralnej części przekazu ChHP, a jedynie zawierają zapiski o charakterze dziejopisarskim nieznanego autorstwa²⁰, wcześniej wydane przez S. Pilata, którego edycję autor opisu wskazał czytelnikom. Nie odnoszą się one też do samego wydania tekstu ChHP z 1864 r., lecz do zamieszczonego we wstępie do tej edycji przekazu przejętego przez S. Pilata z publikacji wydanej

¹² *Opis 815 rękopisów Biblioteki Ord. Krasieńskich*, oprac. F. Pułaski, Warszawa 1915, nr 83 (6), s. 78–83.

¹³ Kraków, BCzart., rkps 1310 i Warszawa, BN, rkps BOZ Cim. 28. Najnowsze opisy i zestawienie starszej literatury przedmiotu znaleźć można w: W. Drelicharz, *Annalistyka małopolska XIII–XV wieku. Kierunki rozwoju wielkich roczników kompilowanych*, Kraków 2003, s. 24–56.

¹⁴ P. David, *Prétendue Chronique hongaro-polonaise*, s. 11.

¹⁵ W. Kamieniecki, *Straty*, s. 150.

¹⁶ B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 31 n.; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 4.

¹⁷ *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 78, 79 (k. 5r–6v: „Beda de Imagine Mundi”), 80 (k. 1r–2v: „Commendatio philosophiae naturalis et phisicae”).

¹⁸ B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 31 n.; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 4; R. Grzesik, *Kronika węgiersko-polska*, s. 24.

¹⁹ *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 78.

²⁰ Porównanie odczytu dokonane przez H. Kownackiego, powtórzone później przez S. Pilata i P. Király, z edycjami krytycznymi ChHP przygotowanymi przez J. Deéra, B. Karácsonyiego i M. Homzę, podobnie jak uwzględnienie informacji zachowanych w opisach KK autorstwa F. Pułaskiego oraz W. Semkowicza i jego współpracowników, nie pozostawia co do tego żadnych wątpliwości. *Kronika węgierska*, s. III–VI, przyp. 2; *Kronika węgiersko-polska*, s. 489 n.; *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 78; Kopia maszynopisowa opisu *Kodeksu Krasieńskich 6*, wykonane pod kierownictwem W. Semkowicza, s. 2; *Chronicon Hungarico-Polonicum*, 1938, s. 299–320; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 9–74; P. Király, *A lengyel krónikák, évkönyvek és M. Miechow „Tractatus”-ának magyar vonatkozásai*, Nyíregyháza 2004, s. 40 n.; M. Homza, *Uhorsko-pol’ská kronika*, s. 118–184.

w 1823 r. przez Hipolita Kownackiego, znanej zresztą także F. Pułaskiemu²¹. H. Kownacki przytoczył ten tekst w charakterze wprowadzenia do rozdz. IV przekładu ChHP. Jak sam napisał, pochodził on z „ułamka [...] Rękopismu Świdzińskiego”²². S. Pilat, do którego pracy odesłał F. Pułaski, ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że „Konstanty Świdziński posiadał w bibliotece swojej rękopism, w którym znajdowała się podobnież nieznaną dziś kronika węgierska. Wycinki z niej wydrukował niegdyś Hipolit Kownacki, upatrując w niej jakoby wstęp do niniejszej węgiersko-polskiej kroniki. Pragnęliśmy usilnie odszukać ten Świdzińskiego rękopism i rozpatrzeć się w nim, bo wiadomość o nim przez Kownackiego podana jest niedostateczną. Daremnie jednakże zgłaszaliśmy się o to do zawiadawców Świdzińskiego biblioteki; upewniono nas, że rękopism taki dziś tamże nie znachodzi się; nie zostało nam tedy nic innego, jak powtórzyć tu tekst pomienionych wyimków za Kownackim”²³.

Istotną okolicznością jest, że zarówno S. Pilat, jak i H. Kownacki, których prace znane były F. Pułaskiemu, wyraźnie zaznaczyli, że przytoczony przez nich tekst nie stanowi części ChHP, lecz jedynie w charakterze uzupełnienia został wciągnięty do przekładu kroniki z 1823 r., a w 1864 r. zamieszczono go we wstępie do jej edycji tylko ze względu na jego niepowtarzalność w tym kształcie i fakt, że nie udało się wówczas odnaleźć manuskryptu go zawierającego. Ani H. Kownacki, ani S. Pilat nie pisali nic o ChHP jako mającym znajdować się w KK. Pierwszy z nich napomknął jedynie o „ułamku z Rękopismu Świdzińskiego”²⁴, a drugi o „nieznanej kronice węgierskiej”, jaka znalazła miejsce na kartach tego manuskryptu²⁵.

Nadmienić należy, że także przed kilkoma laty węgierski sławista Péter Király analizując informacje źródeł polskich o Węgrzech umieścił wśród nich tekst zatytułowany *Kronika węgierska* (*Magyar krónika*), który jest — jak zresztą wspomniał węgierski badacz — tekstem udostępnionym przez S. Pilata w ślad za H. Kownackim, wykorzystującym przekaz rękopisu pochodzącego z kolekcji K. Świdzińskiego²⁶.

²¹ *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 78.

²² *Kronika węgierska*, s. III, zob. też: tamże, VIII; *Kronika węgiersko-polska*, s. 489; E. Swieżawski, *Zarysy badań*, s. 9 n., 28. Biorąc pod uwagę fakt, że także w innych swoich publikacjach H. Kownacki powoływał się na manuskrypt z kolekcji K. Świdzińskiego, mógł on znaleźć się w jego rękach już wcześniej, albowiem wzmiankuje on o nim w pracy wydanej w 1822 r. Wymienia go także w innej swojej publikacji, wydanej także w 1823 r. W związku z powyższym zdaniem A. Bielowskiego rękopis z kolekcji K. Świdzińskiego był dostępny H. Kownackiemu w latach 1822–1823. *Kronika Lechitów i Polaków, napisana przez Godziszława Baszko, Kustosza Poznańskiego, w drugiey połowie wieku XIII. z dawnego Rękopismu Biblioteki Willanowskiej. Przetłomaczona*, wyd. H. Kownacki, Warszawa 1822, s. 6, przyp. 7; s. 57, przyp. 48; *Kronika polska przez Dzierwę w końcu wieku XII. napisana, z dodatkiem rocznych dziejów w ziemi krakowskiej w szczególności w wieku XIII, z Rekopisma Biblioteki Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego Przyjaciół Nauk Wytłomaczona*, wyd. H. Kownacki, Warszawa 1823, s. 176; *Kronika węgierska*, dedykacja, s. VIII; *Mierzwy Kronika*, w: MPH, t. 2, wyd. A. Bielowski, Lwów 1872, s. 162; B. Karácsonyi, *Tanulmányok.*, s. 41; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 5.

²³ *Kronika węgiersko-polska*, s. 489 n. [cyt. s. 489].

²⁴ Zob. powyżej, przyp. 23.

²⁵ S. Pilat w ogóle nie wymienił KK jako zawierającego tekst ChHP. *Kronika węgiersko-polska*, s. 489, 494.

²⁶ Określenie tego źródła (*Kronika węgierska*) zostało przez węgierskiego badacza przejęte od S. Pilata. Przy czym w sposób dość wyraźny P. Király uznał, że H. Kownacki ustalił wiek tego tekstu — wskazując na początek XII stulecia. Jest to nieporozumienie, albowiem badacz ten nie datował tak owego „ułamka rękopismu”, lecz ChHP, przypisując jego autorstwo biskupowi Hartvikowi. Znamiennie, że P. Király odsyła w tym miejscu do strony 494 w liczącej zaledwie 165 stron publikacji H. Kownackiego. Informację tę zawdzięczał nie lekturze pracy H. Kownackiego, lecz znajomości wydania przygotowanego przez S. Pilata, w ślad za którym podał też błędnie inną informację, że tekst owej *Kroniki węgierskiej* wydał I.L. Endlicher. Tu również posłużył się adnotacją występującą w wydaniu S. Pilata, odnoszącą się jednak nie do „nieznanej kroniki węgierskiej”, lecz do edycji ChHP, wskazując przy tym ponownie na stronę 494 w edycji z 1849 r., w rzeczywistości odnoszącą się do informacji znanej ze wskazanej publikacji wydanej w ramach serii MPH. Temu nieporozumieniu mogła sprzyjać okoliczność, iż I.L. Endlicher wydał tekst ChHP pod nazwą „Cronica Hungarorum”, oddając w sumie zakres pojęciowy nazwy użytej przez H. Kownackiego w stosunku do ChHP, którego edycja zdaniem B. Karácsonyiego była mu znana. Na to nałożyła się okoliczność, że — jak sam P. Király wcześniej napomknął — nazwania przez S. Pilata tekstu znanego z rękopisu K. Świdzińskiego także „kroniką węgierską”. Godnym podkreślenia jest, że P. Király nie zidentyfikował tekstu wydanego pierwotnie przez H. Kownackiego, przytoczonego w ślad za nim przez S. Pilata, jako ChHP. P. Király, *A lengyel krónikák*, s. 39–40. Zob. też: R. Grzesik [rec.], Péter Király, *A lengyel krónikák, évkönyvek és M. Miechow „Tractatus” ának magyar vonatkozásai, (Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae, t. 8). Örökségünk Kiadó, Nyíregyháza 2004, ss. 247,*

W 1872 r. August Bielowski przy okazji edycji kroniki Dzierzwy (ok. 1306–1320), której tekst także zawierał rękopis pochodzący z kolekcji zgromadzonej pierwotnie w Sulgostowie stwierdził, że „Kodeks ten jest dziś nieznan; prawdopodobnie w czasie pożaru w Krakowie roku 1850 zgorzał razem z jedną częścią zbiorów cennych Świdzińskiego”²⁷. Kilka lat później tenże badacz we wstępie do wydania *Rocznika świętokrzyskiego* (1878), którego przekaz również znajdował się w KK określił go już jako „Rękopism Biblioteki Ordynackiej hr. Krasińskich”, który „[...] z powodu niedokładnej wiadomości, jaką podał o nim niegdyś Hipolit Kownacki, nie mógł być przez długie lata odszukany. Po daremnych wywiadywaniach się o nim za pomocą korespondencji, miałem go już za stracony, i o tem nadmieniałem w II tomie Pomników na str. 162. Świeża jednak podróż moja do Warszawy, i szlachetna uczynność jakiej tak od JW. Róży z hr. Potockich hr. Krasińskiej, jak i od szanownego zawiadowcy jej biblioteki Władysława Chomętowskiego doznałem, dozwoliła mi go odszukać i rozpatrzyć się w nim należycie. Jest to rękopism późny wprawdzie, bo nie z XV wieku jak twierdził Kownacki, lecz z wieku XVI pochodzący, ale zawsze cenny dla nas osnową samą zawartych w nim pomników”²⁸.

Ustalenia poczynione przez A. Bielowskiego miały zwrócić uwagę uczonych, zajmujących się badaniami nad zabytkami dziejopisarstwa polskiego, a szczególnie rocznikami, na zbiory Biblioteki Ordynacji Krasińskich w Warszawie²⁹, do której w początkach lat sześćdziesiątych XIX w. trafiła część kolekcji zgromadzonej przez K. Świdzińskiego³⁰.

Już z powyższych uwag, podobnie jak z opisu KK autorstwa F. Pułaskiego, wynika, że manuskrypt ten zawierał kilka prac i szereg not, zapisek o charakterze historiograficznym i teologicznym³¹. Uwagę badaczy przykuły przede wszystkim teksty o charakterze rocznikarskim, gdzie obok *Rocznika świętokrzyskiego* miał znajdować się tzw. *Rocznik Krasińskich*. Jak podkreśla W. Drelicharz, w rzeczywistości KK zawierał *Rocznik świętokrzyski* „amplifikowany i zaopatrzony w obszerną

St. Źródł., 43, 2005, s. 186–188. Por. *Kronika węgierska*, s. tytułowa, VIII; *Kronika węgiersko-polska*, s. 494; *Cronica Hungarorum. E codice Warsaviensi saeculi XIII*, w: *Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana*, wyd. S.L. Endlicher, Sangalli 1849, s. 60–82; B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 45; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 5.

²⁷ *Mierzwy Kronika*, s. 162. Zob. też: W. Kamieniecki, *Straty*, s. 150 n.; J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie*, s. 122; J. Wiesiołowski, *Kolekcje historyczne*, s. 28. Por. *Chronica Polonorum auctoris incerti dicti Mierzwa seu Dzierzwa*, w: *Repertorium*, s. 417.

²⁸ *Rocznik Świętokrzyski*, wyd. A. Bielowski, w: MPH, t. 3, Lwów 1878, s. 57. Zob. też: *Rocznik Krasińskich*, wyd. A. Bielowski, w: tamże, s. 127. Wiosną 1890 r. do Biblioteki hr. Krasińskich zawiął prowadzący poszukiwania hungariców w obcych kolekcjach bibliotecznych J. Csontos. Uwagę jego przykuły jednak dwa powstałe w XVII i XVIII w. manuskrypty, odkryte w 1874 r. przez Flórisa Römera. W swoim sprawozdaniu wspominał jeszcze o trzech innych kodeksach, ale nie był mu znany rękopis, z którym później powiązano przekaz ChHP. J. Csontos, *Lengyelországi könyvtárbevárlatok*, „Magyar Könyv-Szemle”, 15, 1890 [wyd. 1891], s. 219–234.

²⁹ Omówienie wyników badań nad *Rocznikiem świętokrzyskim* (nowym), a szczególnie tzw. *Rocznikiem Krasińskich* przedstawił W. Drelicharz, *Osiągnięcia i perspektywy badań nad średniowieczną annalistyką ziemi krakowskiej*, w: *Tradycja i perspektywy nauk pomocniczych historii w Polsce. Materiały z sympozjum w Uniwersytecie Jagiellońskim dnia 21–22 października 1993 r., profesorowi Zbigniewowi Perzanowskiemu przypisane*, red. M. Rokosz, Kraków 1995, s. 190–192. Zob. też np.: T. Wojciechowski, *O rocznikach polskich X–XV wieku*, w: *Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie. Wydział: Filologiczny i Historyczno-Filozoficzny*, t. 4, 1880, s. 151; W. Kętrzyński, *Kilka uwag nad Rocznikiem Świętokrzyskim*, „Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek miesięczny do Gazety Lwowskiej”, 11, 1883, s. 85–96; tenże, *O rocznikach polskich*, Kraków 1896 [osobne odbicie z RAU whf, t. 34], s. 111, 113 n., 119; G. Labuda, *Główne linie rozwoju rocznikarstwa polskiego w wiekach średnich*, *Kwart. Hist.*, 78, 1971, s. 827, 832–835; K. Ożóg, *Kultura umysłowa*, s. 61, 68; *Rocznik Świętokrzyski / Annales S. Crucis*, wyd. A. Rutkowska-Płachcińska, Kraków 1996, MPH s.n., t. 12, s. VI, VIII; W. Drelicharz, *O nowym wydaniu Rocznika świętokrzyskiego*, *Kwart. Hist.*, 106, 1999, nr 2, s. 58 n., 61; R. Grzesik, *Polska Piastów i Węgry Arpadów we wzajemnej opinii (do 1320 r.)*, Warszawa 2003, s. 20 n., 43.

³⁰ F. Pułaski, *Spory o bibliotekę i zapis Konstantego Świdzińskiego (Fragment z dziejów Biblioteki Ordynacji hr. Krasińskich w Warszawie)*, *Przegl. Hist.*, 8, 1909, s. 333–360; J. Muszkowski, *Biblioteka Ordynacji Krasińskich w latach 1844–1930. Przemówienie wygłoszone w skróceniu na inauguracji nowego gmachu dnia 2-go grudnia 1930 r.*, Warszawa 1930, s. 4–6; A. Michalewska, *Z dziejów Biblioteki i Muzeum Konstantego Świdzińskiego*, „Roczniki Biblioteczne”, 17, 1973, s. 647 n.; A. Kałudźka, *Zbiory dawnej Biblioteki*, s. 126; K. Małeczynska, *Książki i biblioteki w Polsce okresu zaborów*, Wrocław 1987, s. 99 n., 123; *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, 1988, s. 250; *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, 2003, s. 355; *Biblioteka Ordynacji Krasińskich w zbiorach i publikacjach Biblioteki Narodowej*.

³¹ *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 78–83.

kontynuację oraz uzupełniony na przełamce wypisami z różnych źródeł (wydanymi błędnie przez A. Bielowskiego jako *Rocznik Krasieński*)³². Mając na uwadze najnowszą edycję *Rocznika świętokrzyskiego* stwierdza ponadto krakowski badacz, podobnie jak wcześniej B. Karácsonyi i R. Grzesik, że w przypadku przekazu KK, nie tylko nie wydano zapisek pochodzących z tego zabytku, ale „nie wydano go osobno (wraz z pozostałymi materiałami historycznymi z kodeksu Krasieński 6), ani też nie włączono odmianek tego rękopisu do przypisów tekstowych”³³. Fakt ten jest o tyle brzemienisty w skutki, iż manuskrypt ten nie zachował się.

W związku z tą sytuacją nie bez znaczenia jednak dla możliwości weryfikacji zawartości KK jest okoliczność, iż jeszcze przed I wojną światową Komisja Historyczna Akademii Umiejętności powierzyła prof. Władysławowi Semkowiczowi przygotowanie nowej edycji roczników polskich. W konsekwencji w czasie odczytu w Krakowskim Kole Towarzystwa Historycznego w 1918 r., a następnie na IV Zjeździe Historyków Polskich w Poznaniu w 1925 r. zaakceptowany został postulat reedycji MPH, która odpowiadać miała współczesnym wymogom krytyki źródeł³⁴.

Owoce rozpoczętych wówczas starań stało się wydanie *Rocznika świętokrzyskiego* przygotowane przez Annę Rutkowską-Płachcińską, które ukazało się drukiem w 1997 r.³⁵ Wydawczyni we wstępie do nowej edycji tego zabytku, a W. Drelicharz w poświęconym mu artykule recenzyjnym informując, że w czasie zainicjowanej przez W. Semkowicza akcji sfotografowano przekazy rocznikarskie, które — jak się potem okazało — niejednokrotnie uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej. Zachowały się jedynie ich reprodukcje, gromadzone w Katedrze Nauk Pomocniczych Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wówczas też — jak informuje A. Rutkowska-Płachcińska — Zofia Kozłowska-Budkowa i Maria Friedbergowa sporządziły pod kierunkiem W. Semkowicza opisy kodeksów zawierających teksty o charakterze rocznikarskim. Wśród w ten sposób „zabezpieczonych” pomników piśmiennictwa znalazł się też KK³⁶. Po śmierci W. Semkowicza (19 II 1949) część pozyskanych jego staraniem materiałów (fotografie, opisy kodeksów, odpisy tekstów) trafiło do Pracowni Edytorskiej Źródeł Średniowiecznych Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W. Drelicharz omawiając edycję *Rocznika świętokrzyskiego* słusznie zauważa, że w przypadku wykorzystanych w niej tekstów rękopisów, które się nie zachowały, „przydatna byłaby informacja, gdzie znaleźć można ich fotografie”. Recenzent podaje jedynie, że w zbiorach Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego „znajdują się także fotografie niektórych kart spalonych przez Niemców kodeksu Krasieński 6 [...]. Część z tych fotografii została wykonana jeszcze dla samego W. Semkowicza, część zaś stanowią fotografie z fotografii należących do jego kompletu, wypożyczonego przed laty przez Z. Budkową do Pracowni Edytorskiej IH PAN w Warszawie, a przed paru laty dzięki uprzejmości Wydawczyni pożyczonych z kolei w tym celu przez autora niniejszej recenzji (*Rocznik Krasieński z rękopisu Krasieński 6*)”³⁷. Zdaniem W. Drelicharza, W. Semkowicz przygotowujący reedycję roczników polskich w przypadku KK zamówił jedynie fotografie tych kart rękopisu, na których znajdował się *Rocznik świętokrzyski*, a więc 86v–90r i 104v–152r³⁸. Zdaje się to

³² W. Drelicharz, *O nowym wydaniu Rocznika świętokrzyskiego*, s. 58 n. Por. *Rocznik Świętokrzyski*, s. VIII. We wcześniejszej pracy W. Drelicharza, mając na uwadze tzw. *Rocznik Krasieński*, podkreślił: „W rzeczywistości nie jest to rocznik, lecz pochodzący z najrozmaitszych źródeł materiał historyczny [...]”. W. Drelicharz, *Osiągnięcia i perspektywy badań*, s. 191 n.

³³ Tenże, *O nowym wydaniu Rocznika świętokrzyskiego*, s. 61.

³⁴ W. Semkowicz, *Potrzeby naukowe w zakresie wydawnictw źródłowych do dziejów Polski, I. Okres piastowski*, „Nauka Polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój”, 2, 1919, s. 173–179; tenże, *Program i podział pracy wydawniczej*, *Przegl. Hist.*, 22, 1919/1920, s. 332–334 [zwł. s. 333]; tenże, *O potrzebie reedycji źródeł historycznych z doby piastowskiej*, w: *Pamiętnik IV. Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu 6–8 grudnia 1925*, t. 1: *Referaty*, Lwów 1925, sekcja 2, s. 1–3, 6; *Protokoły obrad. Sekcja 2: Historia średniowieczna i nowożytna polska i powszechna do 1795 r.*, w: *Pamiętnik IV. Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu 6–8 grudnia 1925*, t. 2: *Protokoły*, wyd. K. Tyszkowski, Lwów 1927, s. 39 n.; W. Kamieniecki, *Straty*, s. 150 n.; *Rocznik Świętokrzyski*, s. VII; W. Drelicharz, *O nowym wydaniu Rocznika świętokrzyskiego*, s. 57.

³⁵ *Rocznik Świętokrzyski*.

³⁶ Tamże, s. VII n.; W. Drelicharz, *O nowym wydaniu Rocznika świętokrzyskiego*, s. 58.

³⁷ Tamże, s. 58, 66, 70 n., cyt ze s. 66.

³⁸ Informacja otrzymana przez autora od W. Drelicharza pocztą elektroniczną 19.06.2012 r.

potwierdzać informacja dostępna Wojciechowi Mrozowiczowi, współpracującemu niegdyś z A. Rutkowską-Płachcińską, w świetle której z fotografii kart 86v–90r i 104v–152r sporządzono w bliżej nieokreślonym czasie mikrofilm i wykaz klitek zawierających reprodukcje poszczególnych kart. Prawdopodobnie więc, mając na uwadze tekst zachowany na pierwszych kartach KK, a przede wszystkim na k. 7r–7v, nie utrwalono ich zawartości przez wykonanie fotografii.

Jedynym więc dostępnym świadectwem pozwalającym w chwili obecnej na zweryfikowanie zarówno opisu F. Pułaskiego, jak i dokładniejsze określenie zawartości KK i potwierdzenie bądź zaprzeczenie obecności w nim ChHP jest jego opis sporządzony na potrzeby nowej edycji krytycznej, której patronował W. Semkowicz, udostępniony mi uprzejmie przez W. Drelicharza³⁹. W świetle tego opisu na k. 7r–7v, gdzie F. Pułaski, a w ślad za nim i inni badacze skłonni byli widzieć fragment ChHP, znajdować się miał: Urywek drukowany we wspomnianej książce Kownackiego w przypisku do przedmowy str. III–VI i przedrukowany następnie w MPH I str. 489–490. Właściwy tekst obejmuje: 'Recessus hungarorum de Scythia vltiori seu moskovia ... ferocissimique (ferocissime u Pułaskiego) fuere'. Ustęp 'Sub dipoldo ... situantur' dopisany tą samą ręką w poprzek na marginesie k. 7r. Ustęp: 'Anno 865 Huni ... nomen' dopisany tą samą ręką w ten sam sposób na marginesie f. 7v. U dołu f. 7r dopisek Kownackiego (?) podobny jak f. 5r⁴⁰. Na k. 5r widniał w świetle powyższego opisu „u dołu dopisek atramentem (ręką Kownackiego?) 'Impressum Varsoviae a° 1823 in Libro edito sub Titulo: Kronika Węgierska czeska ... ziemipismo Bedy etc. W Warszawie u Glücksberga'⁴⁰.

Przytoczony tu opis zawartości k. 7r–7v KK nie wskazuje na istnienie w tym kodeksie jakiegokolwiek fragmentu pochodzącego z ChHP. Jedynie na k. 7r u dołu odesłano do edycji H. Kownackiego z 1823 r. i S. Pilata z 1864 r., zawierających wydanie tekstu odpisanego z k. 7r–7v KK. Co więcej, także na kartach wcześniejszych (k. 1r–6v), jak przypuszczał R. Grzesik, ani w innym miejscu KK nie sposób dopatrzeć się przekazu ChHP. Znajdują się tam bowiem teksty określone –w zgodzie z opisem sporządzonym przez F. Pułaskiego – jako rozpoczynające się od słów: „Commendacio philosophie naturalis et phizice doctrine” (k. 1r–1v), „Quia hic unumquodque salubriter complectitur officium” (k. 2r–3r), komentarze do Pisma Św. (k. 3v–4v), *De imagine mundi de divisione tocius terre* Bedy Czcigodnego (k. 5r–5v) i uzupełnienia wiadomości geograficznych podanych w dziełku Bedy (k. 6r–6v)⁴¹.

R. Grzesik w odniesieniu do przekazu ChHP mającego znajdować się w KK skonstatował: „Po swoim odkryciu nie zainteresował następnych wydawców”, a jego edycji przez S. Pilata przeszkodziły trudności w jego odnalezieniu⁴². W świetle weryfikacji zawartości tego kodeksu, możliwej dzięki zachowanemu opisowi sporządzonemu przez W. Semkowicza i jego współpracowników, nie musi dziwić brak bliższego zainteresowania przekazem ChHP mającym znajdować się w rękopisie pochodzącym pierwotnie z kolekcji K. Świdzińskiego. Ci bowiem badacze, jak A. Bielowski i W. Semkowicz, którzy w ślad za H. Kownackim mieli możliwość zapoznania się z zawartością KK z autopsji, skoncentrowani zresztą na innych partiach tego rękopisu, nie dostrzegli pomiędzy zachowanymi tam na k. 7r–7v zapiskami o charakterze historiograficznym i tekstem ChHP żadnych związków. A najlepszą tego sposobność miał sam H. Kownacki, który dysponował odpisem jej przekazu sporządzonym w 1811 r. przez Joachima Lelewela na podstawie rękopisu Sędziwoja z Czechla⁴³, i który sam zaświadcza, że

³⁹ Zdaniem przytoczonej wyżej opinii A. Rutkowskiej-Płachcińskiej, jak i w świetle adnotacji bliżej nie określonej osoby naniezionej na maszynopisie opisu, część opisu *Kodeksu Krasińskich 6* sięgająca włącznie karty 60 opracować miała Z. Kozłowska-Budkowa. Odmienną opinię wyraził W. Drelicharz, który autorstwo opisu w związku z tym, iż „opisy rękopisów były generalnie domeną Semkowicza”, skłonny jest przypisywać samemu profesorowi. Za tym przemawiać ma też okoliczność, że „sama badaczka rocznikami zajęła się dopiero po śmierci profesora, nie wykluczone jest, że część pierwsza opisu została jedynie spisana ręką Z. Budkovej z brulionu przygotowanego przez niego”. List W. Drelicharza do autora z 19.06.2012 r.

⁴⁰ Kopia maszynopisowa opisu *Kodeksu Krasińskich 6*, wykonanego pod kierownictwem W. Semkowicza, s. 2.

⁴¹ Tamże, s. 1–2.

⁴² R. Grzesik, *Kronika węgiersko-polska*, s. 24; *Żywot św. Stefana króla*, s. 42.

⁴³ Potwierdza to J. Lelewel (1855). *Kronika węgierska*, dedykacja, s. VIII; *Polska wieków średnich czyli Joachima Lelewela w dziejach narodowych polskich postrzeżenia*, t. 1, Poznań 1855, s. 63; E. Swieżawski, *Zarysy badań*, s. 9; B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 41; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 5. Wiadomo, że J. Lelewel, którego odpisem tekstu *Kroniki węgiersko-*

jedynie w charakterze uzupełnienia przekładu ChHP zamieścił zapiski dotyczące dziejów Węgier znane mu z rękopisu należącego do K. Świdzińskiego. Wszystko wskazuje na to, że to F. Pułaski, autor katalogu rękopisów Biblioteki Ordynacji Krasieńskich jako pierwszy uznał manuskrypt za zawierający przekaz *Kroniki węgiersko-polskiej*. Uczynił tak zapewne pobieżnie, nieuważnie wertując prace S. Pilata i H. Kownackiego, sugerując się zamieszczeniem zapisek znanych mu z k. 7r–7v KK we wprowadzeniu do edycji ChHP z 1864 r. i jego przekładzie z 1823 r.⁴⁴

Stwierdzić więc wypada, że tekst ChHP był i jest znany z czterech zachowanych rękopisów, wszystkich przechowywanych w polskich bibliotekach naukowych⁴⁵. Domniemany przekaz KK na k. 7r–7v nie miał nic wspólnego z tekstem tego zabytku, a jedynie w wyniku nieporozumienia określono go jako zawierający ChHP⁴⁶.

Sytuacji tej sprzyjała okoliczność, że w XIX w., gdy przygotowywano pierwszą i jak dotąd jedyną polską edycję krytyczną tejże kroniki⁴⁷, S. Pilat starał się odnaleźć KK nie jako zawierający tekst ChHP, lecz wiedziony zapewne ciekawością rozbudzoną przez H. Kownackiego. Poszukiwania jego spełzły na niczym, a uwieńczona ostatecznie sukcesem kwerenda prowadzona przez A. Bielowskiego, jak i wysiłki późniejszych badaczy, ogniskowały się na części rocznikarskiej KK. B. Karácsonyi szczególnie ubolewał nad okolicznością, że J. Deér przygotowujący w przededniu II wojny światowej edycję krytyczną ChHP nie uwzględnił w swoich poszukiwaniach rękopisu przechowywanego w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich, uznając przy tym że „edycja w ramach SRH [*Scriptores rerum Hungaricarum*] była ostatnią okazją na uratowanie i wykorzystanie przynajmniej w druku redakcji [kroniki] przechowanej przez ten rękopis” [tłum. LS]. Podkreślił przy tym, że J. Deér znał pracę P. Davida, z której mógł dowiedzieć się o redakcji ChHP zachowanej w KK⁴⁸. Dzisiaj można by ująć to inaczej: o ile J. Deér rzeczywiście nie przeoczyłby, albowiem jest to niewykluczone, skromnej objętościowo adnotacji P. Davida zamieszczonej w przypisie⁴⁹, to miałby niewątpliwie okazję do jej weryfikacji, czyli stwierdzenia, że KK nie zawierał tekstu ChHP.

-polskiej dysponował H. Kownacki, nie tylko znał K. Świdzińskiego, ale utrzymywał z nim kontakty i interesował się jego zbiorami. Jednak najwcześniejsza znana korespondencja pomiędzy nimi pochodzi z okresu późniejszego, niż edycja H. Kownackiego zawierająca fragment tekstu pochodzący z kodeksu należącego do kolekcji z Sulgostowa (KK), zob. D. Kamolowa, *Fragment korespondencji Joachima Lelewela z Konstantym Świdzińskim z lat 1826–1830*, *Przeł. Hist.*, 54, 1963, s. 480–486.

⁴⁴ Także wydawcy *Słownika łaciny średniowiecznej w Polsce* uznali przytoczone przez S. Pilata za H. Kownackim słowa, znane z kart k. 7r–7v KK „anno Domini 965 Huni Christianitatis sunt aggressi nomen” za pochodzące z ChHP. *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, t. 1: A–B, red. M. Plezia, Wrocław–Kraków–Warszawa 1953–1958, kol. 362.

⁴⁵ B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 13–31, 32–39; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 3–5; R. Grzesik, *Kronika węgiersko-polska*, s. 21–24, 25 n.; *Żywot św. Stefana króla Węgier*, s. 40 n.

⁴⁶ P. Király, który jak dotąd jako jedyny spośród badaczy starał się całościowo przeanalizować zapiski znane z k. 7r–7v KK, przekazane przez S. Pilata w ślad za H. Kownackim, a przede wszystkim ustalić ich źródła, poza wskazaniem na wykorzystanie przez ich autora *Traktatu o dwóch Sarmacjach* Macieja z Miechowa (1457–1523) (*Tractatus de duabus Sarmatiis Asiana et Europiana et de contentis in eis*, pierwsze wydanie: Cracoviae, Ioannes Haller 1517) nie był w stanie ich jednoznacznie określić. Wśród wyszczególnionych przez niego potencjalnych źródeł znalazło się też inne dzieło Macieja (*Chronica Polonorum*, Cracoviae 1519, 1521). Na znajomość w kręgu autorów zapisek zachowanych w KK dzieła Miechowity wskazują też opisy rękopisu sporządzone przez F. Pułaskiego oraz W. Semkowicza i jego współpracowników, odnoszące się do k. 17v i k. 101r–103v. Na podstawie poczynionych przez P. Királya spostrzeżeń i uwag W. Drelicharza (zob. wyżej, przyp. 33) odnoszących się do tekstu określanego niegdyś jako *Rocznik Krasieńskich*, mamy także w tym przypadku do czynienia z wykorzystaniem przez autora zapisek na k. 7r–7v różnych źródeł, ale nie w tej różnorodności, o jakiej możnaby wnioskować z zestawienia przygotowanego przez węgierskiego slawistę. Wcześniej pewne podobieństwo pomiędzy opisem marszruty Węgrów w zapisce KK i anonimowych *Gesta Hungarorum* skłonny był dostrzegać Carile Aylmer Macartney. *Opis 815 rękopisów*, nr 83 (6), s. 80; Kopia maszynopisowa opisu *Kodeksu Krasieńskich 6*, wykonanego pod kierownictwem W. Semkowicza, s. 4, 10; C.A. Macartney, *The Medieval Hungarian Historians*, s. 69, przyp. 3; P. Király, *A lengyel krónikák*, s. 39–45 [zwl. s. 44 n.].

⁴⁷ Por. krytyczna opinia o niej B. Karácsonyiego, *Tanulmányok*, s. 46–49; *Chronica Hungaro-Polonica*, s. 5 n.

⁴⁸ B. Karácsonyi, *Tanulmányok*, s. 53.

⁴⁹ Zob. powyżej, przyp. 12.

**An Amendment to the Manuscript Tradition
of *The Hungarian-Polish Chronicle*: an Alleged Transmission of *Kodeks Krasieńskich 6***

The view, firmly embedded in literature and claiming that *Kodeks Krasieńskich 6*, destroyed in October 1944 after the fall of the Warsaw Uprising and once part of the Krasieński Foundation Library, contained *The Hungarian-Polish Chronicle*, is not confirmed by critical appraisal. A comparison of suitable parts of the manuscript, deciphered in 1823 by Hipolit Kownacki and then re-edited by Stanisław Pilat and Péter Király, both the *incipit* and the *explicit* of the text on l. 7r–7v conveyed in a catalogue by Franciszek Pułaski and a description kept in the collections of the Department of Historical Auxiliary Sciences and Archival Studies at the Jagiellonian University and originating from the so-called Władysław Semkowicz Cabinet, make it possible to revise this view and to limit the manuscript tradition of the chronicle to four codices.